

Категорія «Методика розвитку особистості» в дослідженні розвитку громадянської відповідальності учнів на уроках трудового навчання

Анотація. У статті актуалізовано необхідність вдосконалення методики розвитку громадянської відповідальності учнів на уроках трудового навчання. Аналіз ряду загальноновизнаних методик розвитку дитини, спрямованих на формування різних сфер особистості, дав змогу визначити поняття «методика розвитку особистості» як проведення занять із вияву вихованцями різних особистісних якостей з метою формування звички до певної поведінки та прагнення до самовдосконалення набутих якостей.

Ключові слова: особистість, розвиток, методика, громадянська відповідальність, трудове навчання.

Abstract. The article updates the need to improve the methodology of developing students' civic responsibility in labor training lessons. The analysis of a number of generally recognized methods of child development, aimed at the formation of various spheres of personality, made it possible to define the concept of "methodology of personality development" as conducting classes with the manifestation of various personal qualities by pupils with the aim of forming a habit of certain behavior and striving for self-improvement of the acquired qualities.

Keywords: *personality, development, methodology, civic responsibility, labor training.*

Постановка наукової проблеми. Сучасне оновлення стандартів базової середньої освіти спрямовується на формування національної свідомості учнівської молоді її соціалізацію в умовах глобальних змін і викликів. Наближення процесу предметного шкільного навчання до життєвих потреб учнів забезпечується формуванням громадянської ключової компетентності, якою поєднуються знання, вміння та навички з виконання соціальних ролей у командній роботі, готовності до досягнення компромісів та попередження виникнення конфліктних ситуацій, толерантності, відповідальності та поважного ставлення до думок інших людей зі сформованістю життєвої позиції учнів. Це обумовлює потребу в оновленні підходів до громадянського виховання учнів як патріотів України, здатних до виявлення активності та відповідальності у громадському та особистому житті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення сучасного стану громадянського виховання учнів основної школи актуалізує необхідність вдосконалення змісту, методів, форм організації та засобів розвитку громадянської відповідальності учнів на уроках трудового навчання. На цьому зосереджують увагу вітчизняні науковці, які досліджували теоретичні основи розвитку громадянської відповідальності здобувачів освіти (І. В. Андросчук, І. П. Андросчук, І. Волик, О. Кисла, В. Коваль, І. Крицька, Цина В. І. та ін.). Здобутки названих науковців виступають психолого-педагогічною основою цілісного підходу до обґрунтування шляхів формування громадянської відповідальності учнів, дають змогу визначити цей феномен як інтегративний вияв ряду її компонентних складників, обумовлених особливостями ЗСО. Разом із тим дотепер залишається відкритим питання створення дієвої універсально-наукової методики розвитку громадянської відповідальності учнів на уроках трудового навчання.

Мета і завдання статті є розкриття змісту та структури ключового поняття дослідження «методика розвитку особистості» як складника понятійного конструкту «методика розвитку громадянської відповідальності учнів»

Виклад основного матеріалу. Методику розвитку особистості в психолого-педагогічній науці пов'язують здебільшого із розвитком її фізичних, розумових, спеціальних якостей у різні вікові періоди, розкриваючи загальні характеристики якостей, що підлягають розвитку, чинники якими обумовлюється цей процес, засоби розвитку та вікову динаміку природного розвитку особистісних якостей, способи контролю за процесом розвитку та особливості методики їхнього вдосконалення [4]. Розглянемо ряд методик розвитку дитини, спрямованих на формування різних сфер особистості [1].

Система Ховарда базується на систематичному проведенні занять тривалістю в межах однієї години, коли дитина мусить виявляти якості, які потребують розвитку. Головною метою спочатку є формування звички до певної поведінки з подальшим формуванням прагнення до вдосконалення початково набутих якостей. Така методика потребує висококваліфікованих педагогічних кадрів [1].

Методика Марії Монтессорі вважається однією з найефективніших та найвпливовіших у педагогіці багатьох країн світу. Вона ґрунтується на трьох засадах: людина–навколишній світ–батьки. Навколо особистості дитини створюється сприятлива атмосфера розвитку без втручання до її справ, допоки вона сама цього не захоче. Особистість сама досліджує навколишній світ, а педагоги та батьки допомагають у разі необхідності [6].

Цією методикою доведено, що педагог не повинен щось робити за дитину, а має допомагати їй у самосійній діяльності. Для цього він надає учневі короткі настанови, демонструючи правила виконання

дій, необхідних для досягнення результату. Така методика розвитку стимулює дитину до самоосвіти, самовиховання та саморозвитку, йдучи власним індивідуальним неповторним життєвим шляхом та реалізуючи власні природні дані. Використання різноманітних сенсорних матеріалів сприяє розвитку органів почуттів.

Методика розвитку дитини, за М. Монтессорі, ґрунтується на принципах багатостороннього розвитку, зацікавленості дитини навчальною діяльністю, індивідуального підходу та вільного вибору видів навчальної роботи. Цією методикою звертається увага педагогів на те, що в розвиткові дитини є вікові періоди, сприятливі для формування та закріплення соціальних навичок.

Методика Глена Домана є схожою на створення комп'ютерних програм, даючи дитині великі обсяги фактів та інформації за допомогою зорового сприйняття серій карток із різних галузей знань із крупно записаними червоним кольором словами у супроводі з короткими повідомленнями про їхній зміст із боку педагога в ігровій, віршованій або театралізованій формі. Останнє сприяє зацікавленості учнів сприйняттям нової інформації. Картки показуються дуже швидко впродовж кількох секунд, але з частою повторюваністю їхньої демонстрації. Стимулювання зорового аналізатору, за методикою Г. Домана, сприяє активізації діяльності мозку [2].

Вальдорфська педагогіка, ґрунтуючись на ідеях розвитку, глибокому розумінні вихованців, розгляді дитинства як процесу постійного саморозвитку та особистісного зростання, передбачає цілісний підхід до тілесного, психічного і духовного розвитку [3]. Початкова рухова активність викликає необхідність її словесної інтерпретації з подальшим осмисленням виконаних дій. Опанування суттю і природою речей, за вальдорфською педагогікою, здійснюється через чуттєве сприйняття, що є важливим для правильного світосприйняття. Стимулювання розвитку і фантазії вихованців відбувається в ігровій формі, відповідно до віку дитини [5].

Висновки. Отже, під *методикою розвитку особистості* ми розуміємо систематичне проведення занять у формі коротких зацікавлюючих настанов та демонстрацій (гра, віршування, театралізація та ін.) правил виконання дій із вияву вихованцями різних особистісних якостей, що потребують розвитку з метою формування звички до певної поведінки та прагнень учнів до самовдосконалення початково набутих якостей у сприятливі для їхнього розвитку вікові періоди становлення особистості.

Список використаних джерел:

1. Десять ефективних методик для розвитку дитини. URL: <https://shkolaradosti.ua/ua/novini/10-efektivnih-metodik-dlya-rozvitku-ditini/> (дата звернення: 11.02.2023).
2. Методика Глена Домана: основні ідеї та недоліки. URL: <https://firststep.com.ua/article/metodika-glena-domana-osnovni-idei-ta-nedoliki> (дата звернення: 18.03.2021).
3. Мітюхіна В. Виховання вільної особистості у Вальдорфській школі. *Завуч* 2008. № 25. С. 40–42.
4. Основи методики розвитку швидкості: лекція для студентів напряму підготовки «Хореографії». Львів: ЛДУФК, 2013. 18 с. URL: <https://repository.ldufk.edu.ua/bitstream/34606048/7449/1/4.pdf> (дата звернення: 18.01.2021)
5. Передерій О. Л. Вальдорфська педагогіка як гуманістично орієнтована система навчання та виховання школярів. *Науковий огляд*. 2017. № 4 (36) С. 1–8.
6. Lillard A. S. Montessori: the science behind the genius. New York: Oxford University Press. 2005. 404 p.